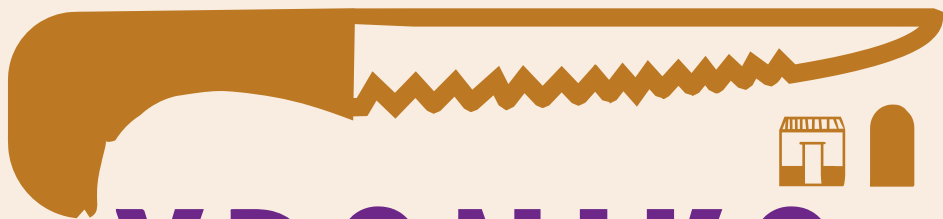

ΓΚΑΜΠΡΙΕΛ ΓΚΑΡΣΙΑ ΜΑΡΚΕΣ

ΒΡΑΒΕΙΟ ΝΟΜΠΕΛ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ

ΧΡΟΝΙΚΟ

ΕΝΟΣ

ΠΡΟΑΝΑΓΓΕΛΕΤΟΣ

ΘΑΝΑΤΟΥ

Μετάφραση:
Μαρία Παλαιολόγου
Πρόλογος:
Σαντιάγο Γκαμπόα

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

ΤΙΤΛΟΣ ΒΙΒΛΙΟΥ: **Χρονικό ενός προαναγγελθέντος θανάτου**
ΤΙΤΛΟΣ ΠΡΩΤΟΤΥΠΟΥ: Crónica de una muerte anunciada
Από τις Εκδόσεις Penguin Random House Grupo Editorial, Βαρκελώνης 2014
ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ: Gabriel García Márquez
ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: Μαρία Παλαιολόγου
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ – ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ: Ελένη Γεωργοστάθη
ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ – ΣΥΝΘΕΣΗ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ: Θάνος Κακολύρης
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ: Μερσίνα Λαδοπούλου

© Gabriel García Márquez, 1981 & Heirs of Gabriel García Márquez
© Προλόγου: Santiago Gamboa c/o Schavelzon Graham Agencia –
www.schavelzongraham.com
© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2018

Πρώτη έκδοση: Εκδόσεις Λιθάνη, 1982
Δεύτερη έκδοση: Εκδόσεις Πλέθρον, 1982
Τρίτη έκδοση: ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ, Νοέμβριος 2018
Τέταρτη ανατύπωση: Οκτώβριος 2022

ISBN 978-618-01-2719-5

Τυπώθηκε στην Ευρωπαϊκή Ένωση, σε χαρτί ελεύθερο χημικών ουσιών, προερχόμενο αποκλειστικά και μόνο από δάση που καλλιεργούνται για την παραγωγή χαρτιού.

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις του Ελληνικού Νόμου (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής αδείας του εκδότη κατά οποιονδήποτε τρόπο ή μέσο αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, διανομή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση, παρουσίαση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή (ηλεκτρονική, μηχανική ή άλλη) και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε.	PSICHOGIOS PUBLICATIONS S.A.
<i>Από το 1979</i>	<i>Publishers since 1979</i>
Έδρα:	Head Office:
Τατοίου 121, 144 52 Μεταμόρφωση	121, Tatoi Str., 144 52 Metamorfossi, Greece
Βιβλιοπωλείο:	Bookstore:
Εμμ. Μπενάκη 13-15, 106 78 Αθήνα	13-15, Emm. Benaki Str., 106 78 Athens, Greece
Τηλ.: 2102804800 • fax: 2102819550	Tel.: 2102804800 • fax: 2102819550

e-mail: info@psychogios.gr
www.psychogios.gr • <http://blog.psychogios.gr>

ΓΚΑΜΠΡΙΕΛ ΓΚΑΡΣΙΑ ΜΑΡΚΕΣ

ΧΡΟΝΙΚΟ
ΕΝΟΣ
ΠΡΟΑΝΑΓΓΕΛΘΕΝΤΟΣ
ΘΑΝΑΤΟΥ

Μετάφραση: Μαρία Παλαιολόγου

Πρόλογος: Σαντιάγο Γκαμπόα

ΤΕΤΑΡΤΗ ΑΝΑΤΥΠΩΣΗ

Όλες οι σημειώσεις είναι της μεταφράστριάς.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Πριν από δύο χρόνια, στο σπίτι του στην Μπογκοτά, απέναντι από το πάρκο της 88ης οδού, ρώτησα τον Γκαρσία Μάρκες αν είχε ποτέ μπει στον πειρασμό να γράψει «αστυνομικό» μυθιστόρημα. «Μα έγραψα», μου είπε. «Το *Χρονικό ενός προαναγγεληθέντος θανάτου*». Έξω, πάνω στο πράσινο γρασίδι, αφεντικά και σκύλοι έκαναν τον μεσημεριανό τους περίπατο κάτω από έναν λαμπερό ήλιο, σπάνιο για την Μπογκοτά τον μήνα Φεβρουάριο. «Απλώς εγώ δε θέλησα να αρχίσει ο αναγνώστης από το τέλος για να δει αν θα γινόταν το έγκλημα ή όχι», συνέχισε να λέει, «οπότε αποφάσισα να το βάλω στην εισαγωγική φράση του βιβλίου». Ήταν η πρώτη φορά που έβλεπα τον Γκαρσία Μάρκες. Είχα μάθει ν' αγαπάω τη λογοτεχνία επειδή είχα διαβάσει, με ταξύ άλλων, τα δικά του μυθιστορήματα. Ήμουν πολύ συγκινημένος που τον άκουγα. «Μ' αυτόν τον τρόπο», πρόσθεσε, «ο κόσμος ξεκουράζεται από την ίντριγκα και μπορεί ν' αφοσιωθεί στην ανάγνωση αυτού που συνέβη με ηρεμία». Και λέγοντας αυτό παράθεσε μια μακρά σειρά ιστοριών του είδους «νουάρ» στη λογοτεχνία και κατέληξε πως η αγαπημένη του ήταν ο *Οιδίπους Τύραννος* του Σοφοκλή. «Γιατί στο

τέλος ανακαλύπτεις πως ο ντετέκτιβ και ο δολοφόνος είναι το ίδιο άτομο». Του Γκαρσία Μάρκες τού αρέσει να μιλάει για τη λογοτεχνία. Λίγοι συγγραφείς που τους αρέσει να μιλούν για τη λογοτεχνία έχουν απομείνει.

Ωστόσο, το *Χρονικό ενός προαναγγελθέντος θανάτου* είναι, πάνω απ' όλα, ένα ακριβές και αποτελεσματικό δημιουργήμα ωρολογιοποιίας. Τα γεγονότα που περιστρέφονται γύρω από τον θάνατο του Σαντιάγο Νασάρ το ξημέρωμα της επομένης του αποτυχημένου γάμου του Μπαγιαρδο Σαν Ρομάν με την Άνχελα Βικάριο ανασυστήνονται ένα προς ένα από τον αφηγητή, που προσθέτει κάθε φορά με τις μαρτυρίες των πρωταγωνιστών τις απαραίτητες πληροφορίες για να σηκωθεί το τείχος ισορροπημένα, για να παραμείνει η περιέργεια του αναγνώστη εξημμένη και να δημιουργηθεί ένας φιλόδοξος αφηγηματικός πυρήνας, που τρέφεται από την πολυφωνία. Από τις φωνές όλων εκείνων που χρόνια κατόπι θυμούνται, εξομολογούνται ή αποκρύπτουν κάποια καινούργια λεπτομέρεια του εγκλήματος, κάποια απόχρωση που συμπληρώνει την τραγωδία. Διότι, εντέλει, το *Χρονικό ενός προαναγγελθέντος θανάτου* είναι κι αυτό μια σύγχρονη τραγωδία. Τα πρόσωπα εξωθούνται στη δράση από δυνάμεις που δεν ελέγχουν. Οι αδερφοί Βικάριο, οι δολοφόνοι, υποχρεώνονται να ακολουθήσουν τη μοίρα τους, που είναι να ξεπλύνουν την τιμή της αδερφής τους, σκοτώνοντας τον Σαντιάγο Νασάρ. Ωστόσο, κανείς απ' τους δυο δε θέλει να το κάνει και, όπως λέει ο αφηγητής, «*έκαναν και πολύ περισσότερα απ' όσα μπορούσε να φανταστεί κανείς για να τους εμποδίσει κάποιος να τον σκοτώσουν, και δεν τα κατάφεραν*». Ο συνταγματάρχης Απόντε, ο δήμαρχος, προειδοποιημένος από τις φωνές, τους αποπλίζει. Εις

μάτην, αφού είναι πολύ νωρίς και τ' αδέρφια έχουν χρόνο να αντικαταστήσουν ανόρεχτα τα μαχαίρια. Η Κλοτίλδε Αρμέντα, η ιδιοκτήτρια του καταστήματος όπου οι Βικάριο περιμένουν να ξημερώσει, φτάνει στο σημείο ακόμη και να τους λυπηθεί και ικετεύει τον δήμαρχο να τους συλλάβει «για να λευτερώσει τα έρημα τα παιδιά από τη φριχτή υποχρέωση που έπεσε στις πλάτες τους». Κάτι πιο ισχυρό από τη βούληση των ανθρώπων κινεί τα νήματα. Οι γείτονες της οικογένειας Νασάρ, στην πραγματικότητα όλο το χωριό, γνωρίζουν πως ο Σαντιάγο θα δολοφονηθεί και προσπαθούν να τον προειδοποιήσουν, αλλά κανένας δρομοκήρυκας δε φτάνει στον προορισμό του. Κάτω απ' την πόρτα γλιστρά ένα σημείωμα που ουδείς βλέπει. Στέλνονται μηνύματα με επαίτες που αργούν να φτάσουν, και πολλοί, βλέποντας πως πρόκειται για έναν θάνατο που έχει γνωστοποιηθεί σε τέτοιο βαθμό, δεν κάνουν τίποτα, μόνο και μόνο επειδή τους φαίνεται αδύνατον να μην το ξέρει ήδη ο ίδιος ο Νασάρ ή η μητέρα του και να μην έχουν προβλέψει έναν τρόπο αποφυγής του. Η μητέρα του αφηγητή είναι από κείνους που πιστεύουν ότι μπορούν να κάνουν κάτι και ντύνεται για να βγει και να ειδοποιήσει τη μητέρα του Σαντιάγο Νασάρ. Προηγουμένως όμως κάνει εκείνη την εκπληκτική κουβέντα με τον σύζυγό της, που τη ρωτάει πού πηγαίνει:

«Να ειδοποιήσω την κουμπάρα μου την Πλάσιδα», απάντησε. «Δεν είναι σωστό να ξέρει όλος ο κόσμος ότι θα της σκοτώσουν το παιδί κι εκείνη να είναι η μοναδική που τ' αγνοεί».

«Μας συνδέουν μαζί της οι ίδιοι δεσμοί όπως και με τους Βικάριο», είπε ο πατέρας μου.

«Πρέπει πάντα να είμαστε με το μέρος του πεθαμένου», είπε εκείνη.

Όταν όμως βγαίνει στον δρόμο, της λένε ότι τον σκότωσαν ήδη. Κι έτσι, όλοι όσοι θέλουν να προλάβουν αυτό τον θάνατο βγαίνουν από τη μέση προσεκτικά. Τα μηνύματά τους δε φτάνουν. Στην πραγματικότητα, ο μοναδικός απ' όλο το χωριό που δεν ξέρει για το φονικό είναι το ίδιο το θύμα, μπερδεμένο, μεταξύ άλλων, από την αλλαγή των καθημερινών ασχολιών που έχει επιφέρει από πολύ πρωί η επίσκεψη ενός επισκόπου που δεν πατάει καν το πόδι του στο λιμάνι και τους ευλογεί από το βαπόρι, καθώς απομακρύνεται μέσα στον ατμό της τσιμινιέρας. Αν σ' εκείνες τις απόμακρες περιοχές των Τροπικών μπορούσε να τιμωρηθεί ως αδίκημα «η μη παροχή βοήθειας σε άνθρωπο σε κίνδυνο», θα έπρεπε να κλειστεί στη φυλακή ολόκληρο το χωριό, μαζί με τον παπά και τον δήμαρχο. Το *Χρονικό ενός προαναγγεληθέντος θανάτου* είναι, κατά τα λοιπά, ένα σπάνιο κόσμημα στο έργο του Γκαρσία Μάρκες, καθώς είναι εκείνος ο ίδιος που αφηγείται την ιστορία σε πρώτο πρόσωπο. Στο ανήσυχο «εγώ», που εξαρχής ανασυστήνει τα γεγονότα, αναγνωρίζουμε προοδευτικά τον συγγραφέα, ώσπου να αποκαλυφθεί εντελώς λέγοντας: *«Πολλοί γνώριζαν πως πάνω στο γλέντι έκανα ασυναίσθητα πρόταση γάμου στη Μερσέδες Μπάρτσα, ενώ είχε μόλις τελειώσει το δημοτικό, ακριβώς όπως μου θύμισε η ίδια όταν παντρευτήκαμε δεκατέσσερα χρόνια μετά»*. Η Μερσέδες Μπάρτσα είναι η «Γκάμπα», έτσι την αποκαλούν οι πιο στενοί της φίλοι.* Μ' αυ-

* Γκάμπο είναι το χαϊδευτικό όνομα του συγγραφέα.

τόν τον τρόπο ο τίτλος του έργου αποκτά νόημα: δεν πρόκειται μονάχα για έναν προαναγγελθέντα θάνατο, αλλά επιπλέον για ένα χρονικό στο καλύτερο δημοσιογραφικό ύφος. Ο Γκαρσία Μάρκες, ο χρονικογράφος, παραθέτει τις πηγές κάθε πληροφορίας συγκεκριμενοποιώντας την προέλευση, δίχως ν' αφήνει τίποτα στην τυχαιότητα της φαντασίας. Κι εδώ είναι που το βιβλίο αποκτά την τέλεια ακρίβεια του ελβετικού ρολογιού. Τα όρια του δημοσιογραφικού χρονικού και της λογοτεχνίας συμπλέκονται και κανένα στοιχείο δε μένει στον αέρα, τίποτα απ' όσα αφηγείται δε μένει δίχως προηγούμενη αιτιολόγηση. Τα κολομβιανά παράλια του Ατλαντικού, τον καιρό που κυκλοφόρησε αυτό το μυθιστόρημα*, τα έβλεπε ακόμη η πρωτεύουσα της χώρας σαν κάτι μακρινό και σ' αυτό το βλέμμα υπήρχε ένας αέρας ανωτερότητας και αλαζονείας, που τον δικαιολογούσε μονάχα το γεγονός πως στην Μπογκοτά βρισκονταν τα ελληνορωμαϊκά κτίρια του Καπιτωλίου και του Προεδρικού Μεγάρου. Αυτά τα παράλια και οτιδήποτε δικό τους –που ονόμαζαν υποτιμητικά «σκληρόπετσο» οι κάτοικοι της ενδοχώρας–, με το ανακάτεμα των παραδόσεων της Καραϊβικής, των ισπανικών, των νέγρικων και των αραβικών, κατηγορήθηκαν πως ήταν η μητέρα όλων των βίτσιων, η επικράτεια της τεμπελιάς, της διαφθοράς, του νεποτισμού, της φαλλοκρατίας και του μεθυσιού, της ανευθυνότητας και εντέλει κάθε αρνητικού χαρακτηριστικού, ενώ η Μπογκοτά, με την ξινισμένη της αριστοκρατία, θεωρούσε τον εαυτό της την Αθήνα της Λατινικής Αμερικής, το λίκνο της κουλτούρας και της κομψότητας, το Λονδίνο των Άνδεων. Σήμερα όμως, μετά από δυο δεκαετίες, η κουλτούρα αυτού του

* Το 1981.

παρσία της ακτής του Ατλαντικού, στην οποία εγγράφεται τούτο δω το βιβλίο και σχεδόν όλο το έργο του Γκαρσία Μάρκες, είναι ένα από τα λίγα πράγματα που επιτρέπουν σ' εμάς τους Κολομβιανούς να ανακουφίσουμε την ντροπή που προκαλούν στη χαρτονένια πρωτεύουσα αυτά τα δυο ακατάδεχτα ελληνορωμαϊκά κτίσματα. Δε θυμάμαι πότε διάβασα για πρώτη φορά το *Χρονικό ενός προαναγγελθέντος θανάτου* αλλά ξέρω πως ήταν στην Μπογκοτά, πάνω από δεκαπέντε χρόνια τώρα, όμως θυμάμαι την παράξενη και συγκινητική αίσθηση που με έκανε να θέλω σε κάθε σελίδα να σταματήσει κάποιος τους αδερφούς Βικάριο, να αποφευχθεί εκείνος ο παράλογος θάνατος που μας καταδίκαιζε όλους. Ο θάνατος όμως είχε προαναγγελθεί. Κι ακόμη και σήμερα, διαβάζοντάς το και πάλι, ξανανιώθω πως είναι εφικτό, μεσούσης της τραγωδίας, να μη βρουν τον Σαντιάγο τα μαχαίρια, να φτάσει στην ώρα του κάποιος από τους μαντατοφόρους και εκείνος να γλιτώσει, ν' ανοίξει η πόρτα του σπιτιού του. Κι αυτό δε συμβαίνει. Ο Σαντιάγο Νασάρ πεθαίνει και πάλι. Αναρωτιέμαι αν οι αναγνώστες αυτού του βιβλίου μετά από διακόσια ή τριακόσια χρόνια θα επιθυμούν το ίδιο διαβάζοντας τις σελίδες του. Ίσως ναι. Το σίγουρο είναι πως ο Σαντιάγο Νασάρ και ο προαναγγελθείς θάνατός του θα είναι σ' εκείνα τα χρόνια ένα από τα λίγα πράγματα της εποχής μας που θα κρατιούνται ακόμη ζωντανά.

*Σαντιάγο Γκαμπόα,
για το Χρονικό ενός προαναγγελθέντος θανάτου,
εκδ. Bibliotex, Μαδρίτη, 2001*

*Το κυνήγι του έρωτα
είναι για τους γερακάρηδες.*

Ζιλ Βισέντε*

* Gil Vicente: Πορτογάλος ποιητής και δραματουργός, γεννημένος περί το 1465. Οι στίχοι προέρχονται από το ποίημά του «Halcón que se atreve».

Την ημέρα που θα τον σκότωναν, ο Σαντιάγο Νασάρ σηκώθηκε στις πεντέμισι το πρωί για να περιμένει το βαπόρι που θα έφερε τον επίσκοπο. Είχε ονειρευτεί πως διέσχιζε ένα δάσος ινδοσύκης* όπου έπεφτε ένα απαλό ψιλόβροχο και για μια στιγμή υπήρξε ευτυχής μέσα στ' όνειρό του, ξυπνώντας όμως, ένιωσε απ' την κορφή ως τα νύχια πιτσιλισμένος με τις κουτσουλιές των πουλιών. «Πάντα έβλεπε δέντρα στον ύπνο του», μου είπε η Πλάσιδα Λινέρο, η μάνα του, καθώς έφερε στη μνήμη της, είκοσι επτά χρόνια μετά, τις λεπτομέρειες εκείνης της αποφράδας Δευτέρας. «Την προηγούμενη βδομάδα είχε ονειρευτεί πως ήταν μοναχός του σ' ένα αεροπλάνο από χρυσόχαρτο, που πέταγε ανεμόδιστα ανάμεσα στις ινδικές αμυγδαλιές», μου είπε. Είχε κερδίσει με το σπαθί της τη φήμη του ανθρώπου που ερμηνεύει εύστοχα τα ξένα όνειρα αρκεί να της τα ιστορούσαν νηστικοί, ωστόσο δεν είχε διακρίνει κάποιον κακό οιωνό σ' εκείνα τα δυο όνειρα του γιου της, μα ούτε και στ' άλλα με τα δέντρα που της είχε διηγηθεί τα πρωινά που προηγήθηκαν του θανάτου του.

* Higueroa στα ισπανικά. Το δέντρο αυτό στραγγαλίζει οποιοδήποτε άλλο και καταλαμβάνει ολόκληρες περιοχές, με τα κλαδιά του να μετατρέπονται σε ρίζες σε τέτοιο βαθμό που μοιάζει να πρόκειται για ένα μονάχα δέντρο.

Μήτε κι ο Σαντιάγο Νασάρ αναγνώρισε το προμήνυμα. Είχε κοιμηθεί λίγο και άσχημα, χωρίς να βγάλει τα ρούχα του, κι είχε ξυπνήσει με πονοκέφαλο κι ένα στόμα φαρμάκι λες κι είχε κατακάτσει χαλκός στον ουρανίσκο του, και τα ερμήνευσε ως ολέθρια φυσικά αποτελέσματα της κραιπάλης στο γαμήλιο γλέντι που είχε κρατήσει ως μετά τα μεσάνυχτα. Επιπλέον, ο πολύς κόσμος που συνάντησε από τη στιγμή που βγήκε από το σπίτι του στις 6.05 ως τη στιγμή που τον σφάξανε σαν γουρουνί μία ώρα μετά, τον θυμόταν κάπως νυσταγμένο αλλά καλοδιάθετο και σε όλους είχε σχολιάσει αμέριμνα πως ήταν πολύ όμορφη μέρα. Κανείς δεν ήταν βέβαιος πως αναφερόταν στον καιρό. Οι αναμνήσεις πολλών συμφωνούσαν στο ότι ήταν ένα αστραφτερό πρωινό, με το θαλασσινό αεράκι να φτάνει μέσα από τις μπανανοφυτείες, όπως θα περίμενες να είναι ένα πρωινό του Φεβρουαρίου εκείνα τα χρόνια. Οι περισσότεροι όμως συμφωνούσαν πως ο καιρός ήταν πένθιμος, ο ταραγμένος ουρανός είχε κατέβει χαμηλά κι ήταν έντονη μια μυρωδιά στάσιμου νερού και πως τη στιγμή της τραγωδίας έπεφτε ψιλόβροχο όπως αυτό που είχε δει ο Σαντιάγο Νασάρ στο δάσος του ονείρου του. Εγώ προσπαθούσα να συνέλθω από την κραιπάλη του γαμήλιου γλεντιού στην αποστολική αγκαλιά της Μαρία Αλεξαντρίνα Σερβάντες και ίσα που με ξύπνησε η φασαρία της εξάλλης καμπανοκρουσίας, γιατί σκέφτηκα πως οι καμπάνες χτυπούσαν έτσι προς τιμήν του επισκόπου.

Ο Σαντιάγο Νασάρ φόρεσε ένα παντελόνι κι ένα λινό λευκό πουκάμισο, ακολούρια και τα δυο, ίδια μ' εκείνα που είχε φορέσει την προηγούμενη μέρα για τον γάμο. Ήταν ενδυμασία για την περίπτωση. Αν δεν ήταν ο ερχομός του επισκόπου, θα είχε βάλει τη χακί φορεσιά και τις μπότες της ιπα-

σίας που φορούσε για να πάει τις Δευτέρες στο Ντιβίνο Ρόστρο, το αγρόκτημα με τα γελάδια που είχε κληρονομήσει απ' τον πατέρα του και κουμαντάριζε με πολύ σωστό τρόπο αλλά χωρίς ιδιαίτερη τύχη. Πάνω στο βουνό φορούσε στη ζώνη του ένα Magnum 357, του οποίου οι σφαίρες με πλήρη μεταλλική επικάλυψη μπορούσαν να κόψουν, σύμφωνα με τα λεγόμενά του, άλογο στη μέση. Την εποχή της πέρδικας έπαιρνε μαζί του τα κυνηγετικά αρπακτικά πουλιά του. Είχε επίσης στο ντουλάπι ένα τουφέκι Mannlicher-Schönauer διαμετρήματος 30.06", ένα τουφέκι Holland Magnum 300, ένα εικοσιδυάρι Hornet με τηλεσκοπική διόπτρα διπλής μεγέθυνσης κι ένα επαναληπτικό Winchester. Κοιμόταν πάντα όπως κοιμόταν ο πατέρας του, με το όπλο κρυμμένο στη μαξιλαροθήκη, αλλά, πριν βγει απ' το σπίτι εκείνη την ημέρα, του έβγαλε τις σφαίρες και το έβαλε στο συρτάρι του κομοδίνου. «Δεν το άφηνε ποτέ γεμάτο», μου είπε η μάνα του. Εγώ το ήξερα κι ήξερα επιπλέον πως φύλαγε τα όπλα σε μια μεριά κι έκρυβε τα πυρομαχικά σε άλλη παράμερα, έτσι ώστε κανείς να μην υποκύψει ούτε κατά τύχη στον πειρασμό να τα γεμίσει μέσα στο σπίτι. Ήταν μια σοφή συνήθεια που είχε επιβάλει ο πατέρας του, από κείνο το πρωί που μια υπηρέτρια τίναξε το μαξιλάρι για να του βγάλει τη μαξιλαροθήκη, το πιστόλι εκπυροσκορότησε πέφτοντας κάτω κι η σφαίρα κομμάτιασε την ντουλάπα του δωματίου, διαπέρασε τον τοίχο της σάλας, πέρασε με πάταγο από την τραπεζαρία του γειτονικού σπιτιού κι έκανε σκόνη έναν γύψινο άγιο σε φυσικό μέγεθος στην Αγία Τράπεζα της εκκλησίας, στην άλλη μεριά της πλατείας. Ο Σαντιάγο Νασάρ, που τότε ήταν πολύ μικρός, δεν ξέχασε ποτέ το μάθημα που πήρε από εκείνο το πάθημα.

Η τελευταία εικόνα που είχε η μάνα του από κείνον ήταν

το φευγαλέο του πέρασμα από την κρεβατοκάμαρα. Την είχα ξυπνήσει προσπαθώντας να βρει στα τυφλά μια ασπιρίνη στο φαρμακείο του μπάνιου κι εκείνη άναψε το φως και τον είδε να εμφανίζεται στην πόρτα μ' ένα ποτήρι νερό στο χέρι, κι έτσι θα τον θυμόταν για πάντα. Ο Σαντιάγο Νασάρ τής διηγήθηκε τότε το όνειρό του, αλλά εκείνη δεν έδωσε σημασία στα δέντρα.

«Όλα τα όνειρα με πουλιά σημαίνουν υγεία», είπε.

Τον κοίταξε από την ίδια αιώρα και στην ίδια στάση που τη βρήκα, εξασθενημένη μέσα στο λυκόφως των γηρατειών της, όταν επέστρεψα σ' εκείνο το λησμονημένο χωριό προσπαθώντας από τόσα σκόρπια θραύσματα να ξαναστήσω τον σπασμένο καθρέφτη της μνήμης. Μόλις που διέκρινε τα περιγράμματα στο άπλετο φως και στα μηνίγγια της είχε ιαματικά φύλλα για τον αιώνιο πονοκέφαλο που της είχε αφήσει ο γιος της την τελευταία φορά που πέρασε από την κρεβατοκάμαρα. Ήταν ξαπλωμένη στο πλάι, πιανόταν από τα σκιοιτιά της αγαύης στο κεφαλάρι της αιώρας προσπαθώντας ν' ανασηκωθεί και στο μισοσκοτάδο πλανιόταν η μυρωδιά βαπτιστηρίου που με είχε παραξενέψει το πρωινό του φονικού.

Μόλις εμφανίστηκα στο άνοιγμα της πόρτας, με μπέρδεψε με την ανάμνηση του Σαντιάγο Νασάρ. «Εκεί ήταν», μου είπε. «Φορούσε την άσπρη λινή του φορεσιά, που ήταν πλυμένη με νερό μονάχα γιατί είχε τόσο ευαίσθητο δέρμα που δεν άντεχε την επαφή με την κόλλα». Καθόταν ώρα στην αιώρα της μασώντας σπόρους πικροκάρδαμου, ώσπου χάθηκε η ψευδαισθήση πως είχε επιστρέψει ο γιος της. Τότε αναστέναξε και είπε: «Ήταν ο άντρας της ζωής μου».

Εγώ τον είδα μέσα στη θύμησή της. Είχε κλείσει τα είκοσι ένα την τελευταία βδομάδα του Ιανουαρίου κι ήταν λυγε-

ρόκορμος, με ανοιχτόχρωμο δέρμα, είχε αράπικα μάτια και κατσαρά μαλλιά σαν του πατέρα του. Ήταν ο μοναχογιός ενός ζευγαριού που είχε κάνει γάμο από συμφέρον και δεν απόλαυσε ούτε μία στιγμή ευτυχίας, αλλά εκείνος έμοιαζε ευτυχής με τον πατέρα του ώσπου αυτός πέθανε ξαφνικά, τρία χρόνια πριν, και εξακολούθησε να μοιάζει το ίδιο ευτυχής με τη μοναχική μάνα του ως τη Δευτέρα του θανάτου του. Από κείνη είχε κληρονομήσει το ένστικτο. Από τον πατέρα του είχε μάθει από πολύ μικρός να χειρίζεται τα πυροβόλα όπλα, ν' αγαπάει τ' άλογα και να εκπαιδεύει στο κυνήγι τ' αρπακτικά πουλιά, αλλά έμαθε επίσης και την τέχνη της παλικαριάς και της σύνεσης. Μεταξύ τους μιλούσαν αραβικά, αλλά όχι μπροστά στην Πλάσιδα Λινέρο, για να μη νιώθει αποκλεισμένη. Ποτέ δεν τους είχε δει οπλισμένους το χωριό και τη μοναδική φορά που έφεραν τα εκπαιδευμένα γεράκια τους ήταν για μια επίδειξη σ' ένα φιλανθρωπικό παζάρι. Ο θάνατος του πατέρα του τον είχε αναγκάσει να εγκαταλείψει το σχολείο τελειώνοντας το γυμνάσιο για να αναλάβει το οικογενειακό αγρόκτημα. Είχε και δικές του αρετές ο Σαντιάγο Νασάρ, ήταν χαρούμενος, φιλειρηνικός κι εγκάρδιος.

Την ημέρα που θα τον σκότωναν, η μάνα του πίστεψε πως είχε λαθέψει όταν τον είδε ντυμένο στ' άσπρα. «Του θύμισα πως ήταν Δευτέρα», μου είπε. Αυτός όμως της εξήγησε πως είχε βάλει τα καλά του μήπως κι έβρισκε την ευκαιρία να φιλήσει το δαχτυλίδι του επισκόπου. Εκείνη δεν έδειξε κανένα ενδιαφέρον.

«Ούτε που θα κατέβει απ' το βαπόρι», του είπε. «Θα πετάξει μια τυπική ευλογία όπως πάντα και θα πάει από κει που ήρθε. Το μισεί αυτό το χωριό».

Ο Σαντιάγο Νασάρ ήξερε ότι ήταν αλήθεια, αλλά οι εκκλησιαστικοί εορτασμοί τού ασκούσαν ακαταμάχητη γοητεία. «Είναι σαν το σινεμά», μου είχε πει κάποτε. Τη μητέρα του, αντιθέτως, το μοναδικό που την ενδιέφερε από τον ερχομό του επισκόπου ήταν να μη γίνει μούσκεμα ο γιος της από τη βροχή, γιατί τον είχε ακούσει να φταρνίζεται στον ύπνο του. Τον συμβούλεψε να πάρει ομπρέλα, αλλά εκείνος της έγνεψε αντίο με το χέρι του και βγήκε από το δωμάτιο. Ήταν η τελευταία φορά που τον είδε.

Η Βικτόρια Γκουσμάν, η μαγείρισσα, ήταν βέβαιη πως δεν είχε βρέξει εκείνη την ημέρα, ούτε όλο τον μήνα Φεβρουάριο. «Το αντίθετο», μου είπε όταν πήγα να τη δω, λίγο πριν πεθάνει. «Ο ήλιος ζέσταινε νωρίτερα απ' ό,τι τον Αύγουστο». Έκοβε σε κομμάτια τρία κουνέλια για το μεσημεριανό φαγητό, τριγυρισμένη από σκυλιά που αδημονούσαν, όταν ο Σαντιάγο Νασάρ μπήκε στην κουζίνα. «Ξύπναγε πάντα με φάτσα κακονυχτισμένου», θυμόταν δίχως αγάπη η Βικτόρια Γκουσμάν. Η Ντιβίνα Φλορ, η κόρη της, που μόλις άρχιζε να μεστώνει, είχε βάλει στον Σαντιάγο Νασάρ μια κούπα δυνατού σκέτου καφέ με μια δόση αλκοόλ ζαχαροκάλαμου, όπως κάθε Δευτέρα, για να τον βοηθήσει με το μεθύσι της προηγούμενης νύχτας. Η τεράστια κουζίνα, με το μουρμουρητό της φωτιάς και τις κότες να κοιμούνται στις κούρνιας, ανάσαινε αθόρυβα. Ο Σαντιάγο Νασάρ μάσησε ακόμη μία ασπιρίνη και κάθισε να πιει γουλιά γουλιά την κούπα του καφέ δίχως να βιάζει τη σκέψη του, δίχως να παίρνει τα μάτια του από τις δυο γυναίκες που ξεκοιλίαζαν τα κουνέλια δίπλα στη στόφα. Παρά την ηλικία της, η Βικτόρια Γκουσμάν κρατιόταν καλά. Στη μικρή, αγριμάκι ακόμη, έμοιαζε να προκαλεί ασφυξία η παρορμητικότητα των αδέ-

νων της. Ο Σαντιάγο Νασάρ τη βούτηξε απ' τον καρπό όταν πήγαινε να μαζέψει την άδεια κούπα.

«Είναι ώρα να σου φύγει η αγριάδα» της είπε.

Η Βικτόρια Γκουσμάν τού έδειξε το ματωμένο μαχαίρι.

«Άσ' την κάτω, ασπρουλιάρη», τον πρόσταξε στα σοβαρά. «Από τούτο το νερό δε θα πεις όσο είμαι εγώ ζωντανή».

Την είχε πλανέψει ο Ιμπραήμ Νασάρ στο άνθος της εφηβείας της. Την απολάμβανε μυστικά για χρόνια στους στάβλους του αγροκτήματος και την πήρε υπηρέτρια στο σπίτι του όταν του πέρασε η πεθυμιά. Η Ντιβίνα Φλορ, που ήταν κόρη ενός πιο πρόσφατου άντρα, ήξερε πως προοριζόταν για το περιστασιακό κρεβάτι του Σαντιάγο Νασάρ κι αυτή η ιδέα τής προκαλούσε πρόωρη αγωνία. «Δεν ξαναγεννήθηκε άντρας σαν κι εκείνον», μου είπε, παχιά και μαραμμένη, τριγυρισμένη από τα παιδιά άλλων ερώτων. «Ήταν ίδιος ο πατέρας του», της απάντησε η Βικτόρια Γκουσμάν. «Σκατάνθρωπος». Ωστόσο στάθηκε αναπόφευκτη μια σύντομη αναλαμπή τρόμου στην ανάμνηση της φρίκης του Σαντιάγο Νασάρ όταν εκείνη ξεσπλάχνισε το κουνέλι και πέταξε τα αχνιστά εντόσθια στα σκυλιά.

«Μην είσαι βάρβαρη», της είπε. «Φαντάσου πως είναι ανθρώπινο πλάσμα».

Η Βικτόρια Γκουσμάν χρειάστηκε σχεδόν είκοσι χρόνια για να καταλάβει πώς ένας άντρας συνηθισμένος να σκοτώνει ανυπεράσπιστα ζωντανά εκδήλωνε ξαφνικά τέτοια φρίκη. «Θεέ και Κύριε!» φώναξε τρομαγμένη. «Ωστε ήταν φανέρωμα εκείνο το πράμα!» Ωστόσο, είχε μαζεμένη μέσα της τέτοια οργή το πρωί του φονικού, ώστε εξακολούθησε να ταΐζει τα σκυλιά με τα εντόσθια και των άλλων κουνελιών, μόνο και μόνο για να φαρμακώσει το πρωινό του Σαντιάγο Να-

σάρ. Έτσι είχαν τα πράγματα, όταν όλο το χωριό σείστηκε ξυπνώντας από τον βρυχηθμό του ατμόπλοιου με το οποίο έφτανε ο επίσκοπος.

Το σπίτι ήταν μια παλιά δίπατη αποθήκη με τοίχους από ακατέργαστα μαδέρια και τσίγκινη δίροικτη σκεπή, πάνω στην οποία επαγρυπνούσαν οι γαλόγυπες για το σκουπιδαριό του λιμανιού. Είχε χτιστεί τον καιρό που το ποτάμι πρόσφερε τέτοια εξυπηρέτηση ώστε ένα σωρό μαούνες, ακόμη και κάποια πλοία ανοικτής θάλασσας, έπαιρναν το ρίσκο να φτάσουν ως εκεί μέσα από τους βάλτους των εκβολών του. Όταν αφίχθηκε ο Ιμπραήμ Νασάρ με τους τελευταίους Άραβες, στο τέλος των εμφυλίων πολέμων, δεν έφταναν πια τα πλοία της θάλασσας εξαιτίας των μεταθέσεων του ποταμού, και η αποθήκη είχε πέσει σε αχρηστία. Ο Ιμπραήμ Νασάρ την αγόρασε όσο όσο για να στήσει ένα κατάστημα εισαγωγών που δεν έστησε ποτέ και μονάχα όταν θα παντρευόταν τη μετέτρεψε σε σπίτι για να μείνουν. Το κάτω πάτωμα το έκανε σάλα που χρησίμευε για τα πάντα, και στο βάθος έφτιαξε έναν στάβλο για τέσσερα ζωντανά, το μπάνιο και μια κουζίνα αγροτικού τύπου, με παράθυρα προς το λιμάνι, απ' όπου έμπαινε όλη την ώρα η μπόχα των νερών. Το μοναδικό που άφησε ανέγγιχτο στη σάλα ήταν η ελικοειδής σκάλα που είχε διασωθεί από κάποιο ναυάγιο. Στο πάνω πάτωμα, όπου πριν βρισκόνταν τα γραφεία του Τελωνείου, έφτιαξε δυο ευρύχωρα υπνοδωμάτια και πέντε κουκέτες για τα πολλά παιδιά που σκεφτόταν να κάνει κι ένα ξύλινο μπαλκόνι πάνω απ' τις ινδικές αμυγδαλιές της πλατείας, όπου η Πλάσιδα Λινέρο καθόταν τα απογεύματα του Μαρτίου για να βρει παρηγοριά στη μοναξιά της. Στην πρόσοψη διατήρησε την κύρια πόρτα κι έφτιαξε δυο παράθυρα από πάνω ως

κάτω, με ξύλινα τορναριστά κάγκελα. Διατήρησε και την πίσω πόρτα, αλλά την ύψωσε λίγο για να μπορεί να περνάει πάνω στ' άλογο και κράτησε ανέπαφο ένα τμήμα της παλιάς αποβάθρας. Εκείνη ήταν πάντα η πόρτα που χρησιμοποιούσαν περισσότερο, όχι μονάχα γιατί ήταν η φυσική πρόσβαση στον στάβλο και στην κουζίνα, αλλά και γιατί έβγαζε στον δρόμο του καινούργιου λιμανιού χωρίς να περνάς απ' την πλατεία. Η μπροστινή πόρτα, εκτός από εορταστικές περιστάσεις, παρέμενε κλειστή κι αμπαρωμένη. Κι όμως, εκεί ήταν κι όχι στην πίσω πόρτα που περίμεναν τον Σαντιάγο Νασάρ οι άντρες που θα τον σκότωναν κι από κει βγήκε για να πάει να υποδεχτεί τον επίσκοπο, παρότι έπρεπε να κάνει ολόκληρο κύκλο γύρω απ' το σπίτι για να φτάσει στο λιμάνι.

Κανείς δεν μπορούσε να κατανοήσει τόσες ολέθριες συμπτώσεις. Ο ειδικός ανακριτής που ήρθε από τη Ριοάτσα θα πρέπει να τις διαισθάνθηκε και να μην τόλμησε να τις παραδεχτεί, αφού το ενδιαφέρον του να δώσει μια ορθολογική εξήγηση ήταν προφανές στο πόρισμά του. Η πόρτα της πλατείας αναφερόταν αρκετές φορές με όρο λαϊκού αναγνωσματος: *η μοιραία πόρτα*. Στην πραγματικότητα, η μοναδική πειστική εξήγηση φαινόταν να είναι εκείνη της Πλάσιδα Λινέρο, που απάντησε στην ερώτηση με τη λογική της μάνας: «Ο γιος μου δεν έβγαине ποτέ από την πίσω πόρτα όταν φόραγε τα καλά του». Φαινόταν μια τόσο προφανής αλήθεια, ώστε ο ειδικός ανακριτής την κατέγραψε σε μια σημείωση στο περιθώριο, αλλά δεν τη συμπεριέλαβε στο πόρισμά του.

Η Βικτόρια Γκουσμάν, απ' τη μεριά της, έδωσε την κατηγορηματική απάντηση πως ούτε εκείνη ούτε η κόρη της γνώριζαν πως περίμεναν τον Σαντιάγο Νασάρ για να τον σκοτώσουν. Στη διάρκεια του βίου της ωστόσο, παραδέχτηκε

πως το ήξεραν κι οι δυο τους όταν εκείνος μπήκε στην κουζίνα για να πει καφέ. Της το είχε πει η γυναίκα που πέρασε μετά τις πέντε για να ζητιανέψει λίγο γάλα και επιπλέον τους είχε αποκαλύψει τα κίνητρα και το σημείο που τον περιέμεναν. «Δεν τον προειδοποίησα, γιατί σκέφτηκα ότι μίλαγε το κρασί», μου είπε. Ωστόσο, η Ντιβίνα Φλορ μού εκμυστηρεύτηκε σε μια κατοπινή επίσκεψη, όταν πλέον είχε πεθάνει η μητέρα της, πως η μάνα της δεν είχε πει τίποτα στον Σαντιάγο Νασάρ γιατί κατά βάθος ήθελε να τον σκοτώσουν. Αντιθέτως, η ίδια δεν τον προειδοποίησε επειδή εκείνο τον καιρό δεν ήταν παρά ένα τρομαγμένο κοριτσάκι, ανίκανο να πάρει μια δική του απόφαση, κι είχε τρομάξει ακόμη περισσότερο όταν την άρπαξε από τον καρπό μ' ένα χέρι που το ένιωσε κρύο και πετρωμένο σαν να ήταν χέρι πεθαμένου.

Ο Σαντιάγο Νασάρ διέσχισε με μεγάλα βήματα το μισοσκοτάδο του σπιτιού, τον έβιαζαν οι πανηγυρικοί βρυχηθμοί του βαποριού του επισκόπου. Η Ντιβίνα Φλορ τον προσπέρασε για να του ανοίξει την πόρτα, πασχίζοντας να μην τον αφήσει να την προφτάσει ανάμεσα από τα κλουβιά των κοιμισμένων πουλιών της τραπεζαριάς, τα ψάθινα έπιπλα και τις γλάστρες με τις φτέρες που κρέμονταν στη σάλα, αλλά όταν έβγαλε την αμπάρα της πόρτας δεν μπόρεσε, για άλλη μια φορά, να αποφύγει το χέρι του σαρκοβόρου ξεφτεριού. «Μου χούφτωσε το πράμα μου ολόκληρο», μου είπε η Ντιβίνα Φλορ. «Αυτό έκανε πάντα όταν με πετύχαινε μονάχη μου στις γωνιές του σπιτιού, αλλά εκείνη τη μέρα δεν τρόμαξα ως συνήθως, ένιωσα μονάχα τρομερή ανάγκη να βάλω τα κλάματα». Μέριασε για να τον αφήσει να βγει κι από τη μισάνοιχτη πόρτα είδε τις ινδικές αμυγδαλιές της πλατείας, σαν χιονισμένες μέσα στη στίλβη του πρωινού, αλλά δε βρή-

κε το κουράγιο να κοιτάξει τίποτ' άλλο. «Τότε έπαψε το σφύριγμα του βαποριού κι άρχισαν να λαλάνε τα κοκόρια», μου είπε. Ποιος να το 'λεγε ότι υπήρχαν τόσα κοκόρια στο χωριό, τέτοια φασαρία που έκαναν, και σκέφτηκα ότι έρχονταν με το βαπόρι του επισκόπου». Το μοναδικό που μπόρεσε να κάνει για τον άντρα που δεν έμελλε να γίνει ποτέ δικός της ήταν να βγάλει την αμπάρα απ' την πόρτα, ενάντια στις εντολές της Πλάσιδα Λινέρο, για να μπορέσει να μπει ξανά σε περίπτωση ανάγκης. Κάποιος, που ποτέ δε μαθεύτηκε ποιος ήταν, είχε ρίξει κάτω από την πόρτα ένα χαρτί μέσα σ' έναν φάκελο, με το οποίο ειδοποιούσε τον Σαντιάγο Νασάρ πως τον περίμεναν για να τον σκοτώσουν και του αποκάλυπτε επίσης το σημείο και τους λόγους κι άλλες πολύ συγκεκριμένες λεπτομέρειες της σκευωρίας. Το μήνυμα βρισκόταν στο πάτωμα όταν ο Σαντιάγο Νασάρ βγήκε απ' το σπίτι του, αλλά αυτός δεν το είδε, ούτε η Ντιβίνα Φλορ το είδε, ούτε και κανείς άλλος παρά πολύ μετά, αφότου είχε γίνει το φονικό.

Είχε πάει έξι και τα φώτα του δρόμου εξακολουθούσαν να είναι αναμμένα. Στα κλαδιά των ινδικών αμυγδαλιών και σε κάποια μπαλκόνια βρισκόνταν ακόμη οι πολύχρωμες γαμήλιες γιρλάντες και θα μπορούσε κανείς να σκεφτεί πως μόλις τις είχαν κρεμάσει προς τιμήν του επισκόπου. Η πλατεία όμως όπου βρισκόταν το πάλκο των μουσικών, πλακοστρωμένη ως το προαύλιο της εκκλησίας, έμοιαζε με σκουπιδότοπο από τα άδεια μπουκάλια και τα κάθε λογής απορρίμματα που είχε αφήσει πίσω του το ξεφάντωμα του κόσμου. Όταν ο Σαντιάγο Νασάρ έβγαине απ' το σπίτι του, αρκετοί έτρεχαν προς το λιμάνι, βιαστικοί εξαιτίας των βρυχηθμών του βαποριού.

Το μοναδικό ανοιχτό μαγαζί στην πλατεία ήταν ένα γα-

λακτοπωλείο στη μια πλευρά της εκκλησίας, όπου βρίσκονταν οι δυο άντρες που περίμεναν τον Σαντιάγο Νασάρ για να τον σκοτώσουν. Η Κλοτίλδε Αρμέντα, ιδιοκτήτρια της επιχείρησης, ήταν η πρώτη που τον είδε μέσα στο λαμποκόπημα της αυγής και της δημιουργήθηκε η εντύπωση πως ήταν ντυμένος με αλουμίνιο. «Έμοιαζε ήδη με φάντασμα», μου είπε. Οι άντρες που θα τον σκότωναν είχαν αποκοιμηθεί στις καρέκλες, σφίγγοντας στην ποδιά τους τα τυλιγμένα σε εφημερίδες μαχαίρια, και η Κλοτίλδε Αρμέντα κράτησε την ανάσα της για να μην τους ξυπνήσει.

Ήταν δίδυμοι: ο Πέδρο και ο Πάμπλο Βικάριο. Ήταν είκοσι τεσσάρων ετών κι έμοιαζαν τόσο πολύ ο ένας με τον άλλον που δυσκολευόσουν να τους ξεχωρίσεις. «Χοντράνθρωποι αλλά από καλή πάστα», έλεγε το πόρισμα. Κι εγώ, που τους γνώριζα από το δημοτικό, το ίδιο θα είχα γράψει. Εκείνο το πρωί φορούσαν ακόμη τα σκουρόχρωμα κοστούμια του γάμου, υπερβολικά βαριά και επίσημα για την Καραϊβική, κι είχαν όψη καταρρακωμένη από τις τόσες ώρες ξενύχτι, αλλά το χρέος τους να ξυριστούν το είχαν κάνει. Παρότι δεν είχαν σταματήσει να πίνουν από την παραμονή του γλεντιού, τρεις μέρες πριν, δεν ήταν πλέον μεθυσμένοι· έμοιαζαν περισσότερο με ξαγρυπνισμένους υπνοβάτες. Είχαν αποκοιμηθεί με τη δροσιά της αυγής, ύστερα από τριώρη σχεδόν αναμονή στο μαγαζί της Κλοτίλδε Αρμέντα, κι εκείνος ήταν και ο πρώτος τους ύπνος από την Παρασκευή. Ίσα που ξύπνησαν με τον πρώτο βρυχηθμό του βαποριού, αλλά το ένστικτό τους τους αφύπνισε για τα καλά την ώρα που ο Σαντιάγο Νασάρ έβγαινε απ' το σπίτι του. Έσφιξαν κι οι δυο λοιπόν την τσαλακωμένη εφημερίδα και ο Πέδρο Βικάριο έκανε να σηκωθεί.

«Για όνομα του Θεού», μουρμούρισε η Κλοτίλδε Αρμέντα. «Αφήστε το γι' αργότερα, από σεβασμό έστω προς τον επίσκοπο!»

«Μου ήρθε επιφοίτηση του Αγίου Πνεύματος», επαναλάμβανε συχνά. Ήταν πράγματι θεόσταλη η παρέμβαση, αλλά το όφελός της στιγμιαίο. Την άκουσαν οι δίδυμοι Βικάριο κι έπιασαν να συλλογίζονται, κι εκείνος που είχε σηκωθεί ξανακάθισε. Ακολούθησαν κι οι δυο με το βλέμμα τον Σαντιάγο Νασάρ καθώς άρχισε να διασχίζει την πλατεία. «Μάλλον με συμπόνια τον κοιτούσαν», έλεγε η Κλοτίλδε Αρμέντα. Τα κορίτσια με τις ποδιές των ορφανών από τη σχολή των καλογραιών διέσχιζαν την πλατεία εκείνη τη στιγμή χοροπηδώντας άτακτα.

Η Πλάσιδα Λινέρο είχε δίκιο: ο επίσκοπος δεν κατέβηκε απ' το βαπόρι. Υπήρχε πολύς κόσμος στο λιμάνι εκτός από τις Αρχές και τα σχολειαρόπαιδα, κι έβλεπες παντού τις κλούβες με τα καλοταϊσμένα κοκόρια που έφερναν δώρο στον επίσκοπο, γιατί το αγαπημένο του φαγητό ήταν η σούπα απ' τα λειριά τους. Στην αποβάθρα φορτοεκφόρτωσης υπήρχαν τόσα καυσόξυλα στοιβαγμένα ώστε το πλοίο θα χρειαζόταν τουλάχιστον δυο ώρες για να τ' ανεβάσει. Δε σταμάτησε όμως. Εμφανίστηκε στη στροφή του ποταμού, μουγκρίζοντας σαν δράκος, και τότε η μουσική μπάντα άρχισε να παίζει τον επισκοπικό ύμνο και τα κοκόρια άρχισαν να λαλάνε στις κλούβες και ξεσήκωσαν και τα υπόλοιπα του χωριού.

Η εποχή των θρυλικών τροχήλατων πλοίων που κατάπιναν καυσόξυλα κόντευε να φτάσει στο τέλος της και τα λίγα που απέμεναν σε λειτουργία δεν είχαν πλέον ούτε πιανόλα ούτε καμπίνες για τον μήνα του μέλιτος και μόλις που κατάφεραν να ταξιδεύουν κόντρα στο ρεύμα. Ετούτο όμως ήταν

καινούργιο και είχε δυο φουγάρα αντί για ένα, μια σημαία χρωματιστή σαν ινδιάνικο βραχιόλι και η ρόδα με τις χοντρές ξύλινες τάβλες στην πρύμνη τού έδινε ώθηση καραβιού της θάλασσας. Στην πάνω κουπαστή, δίπλα στην καμπίνα του καπετάνιου, στεκόταν ο επίσκοπος με το λευκό ράσο και τους Ισπανούς παρατρεχάμενούς του. «Ο καιρός ήταν χριστουγεννιάτικος», είχε πει η αδερφή μου η Μαργκότ. Σύμφωνα μ' εκείνη, αυτό που συνέβη ήταν ότι το σφύριγμα του πλοίου πέταξε με πίεση έναν πίδακα ατμού καθώς περνούσε μπροστά από το λιμάνι και έκανε μούσκεμα όσους βρίσκονταν πιο κοντά στην όχθη. Πέρασε σαν οπτασία: ο επίσκοπος άρχισε να κάνει το σημείο του σταυρού στον αέρα μπροστά στο πλήθος της αποβάθρας κι ύστερα εξακολούθησε να το κάνει μηχανικά, καλόκαρδα κι ανέμπνευστα, ώσπου το πλοίο χάθηκε απ' τα μάτια τους κι απέμεινε μονάχα η φασαρία των κοκόρων.

Ο Σαντιάγο Νασάρ είχε λόγους να νιώθει εξαπατημένος. Είχε ανταποκριθεί με αρκετά φορτία καυσόξυλου στο δημόσιο κάλεσμα του πατέρα Κάρομεν Αμαδόρ και επιπλέον είχε διαλέξει ο ίδιος τα κοκόρια με τα πιο ορεκτικά λειριά. Δεν ήταν όμως παρά μια στιγμιαία δυσαρέσκεια. Η αδερφή μου η Μαργκότ, που βρισκόταν μαζί του στην αποβάθρα, τον βρήκε σε πολύ καλή διάθεση και με κέφι να συνεχίσει το γλέντι, παρότι οι ασπιρίνες δεν του είχαν προσφέρει καμία ανακούφιση. «Δε φαινόταν κρυωμένος και σκεφτόταν μονάχα τα έξοδα του γάμου», μου είπε. Ο Κρίστο Μπεδόγια, που βρισκόταν μαζί τους, του είχε αποκαλύψει ποσά που μεγάλωσαν τον θαυμασμό του. Γλεντούσε με τον Σαντιάγο Νασάρ και μαζί μου έως λίγο πριν από τις τέσσερις, αλλά δεν είχε πάει να κοιμηθεί στο πατρικό του, παρά είχε

μείνει και κουβέντιαζε στο σπίτι των παλπούδων του. Εκεί βρήκε πολλά στοιχεία που του έλειπαν για να υπολογίσει το κόστος του γλεντιού. Υπολόγισε πως είχαν σφάξει σαράντα γαλοπούλες και έντεκα γουρούνια για τους καλεσμένους και τέσσερα μοσχάρια, που ο γαμπρός έβαλε να ψήσουν για τον κόσμο στην πλατεία. Υπολόγισε ότι καταναλώθηκαν διακόσιες πέντε κούτες λαθραίου αλκοόλ και σχεδόν δυόμισι χιλιάδες μπουκάλια ρούμι ζαχαροκάλαμου που μοιράστηκαν στο πλήθος. Δεν υπήρξε άνθρωπος, πλούσιος ή φτωχός, που να μη συμμετείχε με κάποιον τρόπο στο πιο σκανδαλώδες γλέντι που είχε δει ποτέ το χωριό. Ο Σαντιάγο Νασάρ ονειρευόταν φωναχτά.

«Έτσι θα είναι κι ο γάμος μου», είπε. «Δε θα σας φτάσει μια ζωή για να τον ιστορείτε».

Η αδερφή μου τήρησε σιγή ιχθύος. Σκέφτηκε ακόμη μια φορά την καλή τύχη της Φλόρα Μιγκέλ, που τόσα είχε σ' αυτή τη ζωή και που θα αποκτούσε επιπλέον και τον Σαντιάγο Νασάρ τα Χριστούγεννα εκείνου του χρόνου. «Ξαφνικά συνειδητοποίησα πως δεν υπήρχε μεγαλύτερο κελεπούρι από κείνον», μου είπε. «Φαντάσου! Όμορφος, σοβαρός και με δική του περιουσία στα είκοσι ένα του χρόνια». Συνήθιζε να τον καλεί για πρωινό στο σπίτι μας όταν είχαμε τηγανητά πιτάκια γιούκας με γέμιση, και η μητέρα μου έτυχε να τα φτιάχνει εκείνο το πρωί. Ο Σαντιάγο Νασάρ δέχτηκε ενθουσιασμένος.

«Πάω ν' αλλάξω ρούχα κι έφτασα», είπε και θυμήθηκε πως είχε ξεχάσει το ρολόι του στο κομοδίνο. «Τι ώρα είναι;»

Ήταν 6.25. Ο Σαντιάγο Νασάρ πήρε αγκαζέ τον Κρίστο Μπεδόγια και κατευθύνθηκαν προς την πλατεία.

«Σ' ένα τέταρτο είμαι σπίτι σου», είπε στην αδερφή μου.

Εκείνη επέμεινε να πάνε μαζί αμέσως, γιατί το πρωινό είχε σερβιριστεί. «Παράξενη επιμονή», μου είπε ο Κρίστο Μπεδόγια. «Τόσο παράξενη που κάποιες φορές σκέφτηκα πως η Μαργκότ ήξερε πως θα τον σκότωναν κι ήθελε να τον κρύψει στο σπίτι σου». Ωστόσο, ο Σαντιάγο Νασάρ την έπεισε να προχωρήσει όσο εκείνος θα έβαζε τα ρούχα της δουλειάς, αφού έπρεπε να καβαλήσει τ' άλογο και να βρίσκεται νωρίς στο Ντιβίνο Ρόστρο για να μουνουχίσει τα μοσχάρια. Την αποχαιρέτησε με την ίδια χειρονομία με την οποία είχε αποχαιρετήσει τη μητέρα του και απομακρύνθηκε προς την πλατεία πιασμένος απ' το μπράτσο του Κρίστο Μπεδόγια. Ήταν η τελευταία φορά που τον είδε.

Πολλοί απ' όσους βρίσκονταν στο λιμάνι γνώριζαν πως θα σκότωναν τον Σαντιάγο Νασάρ. Ο δον Λάσαρο Απόντε, συνταγματάρχης της Ακαδημίας σε τιμητική αποστρατεία πλέον, καθώς και δήμαρχος τα τελευταία έντεκα χρόνια, του έκανε ένα νεύμα χαιρετισμού με τα δάχτυλα. «Εγώ είχα τους πολύ βάσιμους λόγους μου να πιστεύω πως δε διέτρεχε πλέον κανένα κίνδυνο», μου είπε. Ο πατήρ Κάρμεν Αμαδόρ επίσης δεν ανησύχησε. «Όταν τον είδα σώο και αβλαβή, σκέφτηκα πως επρόκειτο εξολοκλήρου για σκόπιμο ψεύδος», μου είπε. Ουδείς μπήκε στον κόπο ν' αναρωτηθεί εάν είχε προειδοποιηθεί ο Σαντιάγο Νασάρ, εφόσον σε όλους φάνηκε αδύνατον να μην είχε συμβεί κάτι τέτοιο.

Στην πραγματικότητα, η αδερφή μου η Μαργκότ ήταν ένα από τα λίγα άτομα που αγνοούσαν ακόμη πως επρόκειτο να τον σκοτώσουν. «Αν το ήξερα, θα τον είχα πάει δεμένο στο σπίτι», δήλωσε στον ειδικό ανακριτή. Ήταν παράξενο που δεν το γνώριζε, αλλά πιο παράξενο ήταν που δεν το γνώριζε η μητέρα μου, που μάθαινε τα πάντα πριν απ' όλους στο σπίτι.

τι, παρότι πήγαιναν χρόνια που δεν είχε βγει έξω, ούτε καν για να πάει στην κυριακάτικη λειτουργία. Εγώ είχα εξοικειωθεί μ' αυτό της το χάρισμα από τότε που άρχισα να σηκώνομαι πρωί για να πάω στο σχολείο. Την έβρισκα κατάχλομη κι αθόρυβη, όπως ήταν εκείνο τον καιρό, να σκουπίζει την αυλή μ' ένα σάρωμα μέσα στη σταχτιά στίλβη της αυγής, κι ανάμεσα στις γουλιές του καφέ μου ιστορούσε τι είχε συμβεί στον κόσμο όσο εμείς κοιμόμασταν. Έμοιαζε να διαθέτει νήματα μυστικής επικοινωνίας με τους υπόλοιπους στο χωριό, κυρίως μ' εκείνους της ηλικίας της, και μερικές φορές, προς έκπληξη μας, μας προλάβαινε ειδήσεις που δε θα μπορούσε να γνωρίζει παρά μέσω μαντικών ικανοτήτων. Εκείνο το πρωί ωστόσο, δε διαισθάνθηκε την τραγωδία που κυφορούνταν ήδη από τις τρεις τα ξημερώματα. Είχε τελειώσει το σκούπισμα της αυλής και, βγαίνοντας η αδερφή μου η Μαργκότ για να πάει να υποδεχτεί τον επίσκοπο, τη βρήκε να αλέθει τη γιούκα για τα πιτάκια. «Ακούγονταν κοκόρια», συνηθίζει να λέει η μητέρα μου φέρνοντας στη μνήμη της εκείνη τη μέρα. Συσχέτιζε όμως πάντα εκείνη τη μακρινή φασαρία με το απόσπασμα του γάμου κι όχι με την έλευση του επισκόπου.

Το σπίτι μας βρισκόταν μακριά από την κεντρική πλατεία, σ' ένα δάσος με δέντρα μάνγκο μπροστά στο ποτάμι. Η αδερφή μου η Μαργκότ είχε πάει ως το λιμάνι από την όχθη με τα πόδια και ο κόσμος ήταν υπερβολικά ενθουσιασμένος με την επίσκεψη του επισκόπου για να τον απασχολήσουν άλλα νέα. Είχαν ξαπλώσει τους αρρώστους στις εξώπορτες για να δεχτούν το θεϊκό γιατρικό και οι γυναίκες έβγαιναν τρέχοντας μέσα από τις αυλές με γαλοπούλες και γουρουνόπουλα και κάθε είδους φαγώσιμα, κι από την απέναντι όχθη έφταναν κανό στολισμένα με λουλούδια. Απ' τη στιγμή όμως που ο επί-

σκοπος πέρασε δίχως ν' αφήσει την πατημασιά του στο χώμα, η άλλη είδηση, που είχε περάσει σε δεύτερη μοίρα, πήρε διαστάσεις σκανδάλου. Τότε ήταν που η αδερφή μου η Μαργκότ την έμαθε ολοκληρωμένη και με απότομο τρόπο: την Άνχελα Βικάριο, την όμορφη κοπέλα που είχε παντρευτεί την προηγούμενη μέρα, την είχαν γυρίσει πίσω στο σπίτι των γονιών της γιατί ο σύζυγος διαπίστωσε πως δεν ήταν παρθένα. «Ένωσα ότι αυτή που θα πέθαινε ήμουν εγώ», είπε η αδερφή μου. «Όσο και να κλωθογυρνούσαν όμως την ιστορία κι απ' την καλή κι απ' την ανάποδη, κανείς δεν μπορούσε να μου εξηγήσει πώς έγινε και βρέθηκε ο καημένος ο Σαντιάγο Νασάο μπλεγμένος σε τέτοιο κουβάρι». Το μοναδικό που γνώριζαν μετά βεβαιότητας ήταν πως τα αδέρφια της Άνχελα Βικάριο τον περίμεναν για να τον σκοτώσουν.

Η αδερφή μου γύρισε στο σπίτι και κρατιόταν με το ζόρι για να μην κλάψει. Βρήκε τη μητέρα μου στην τραπεζαρία να φοράει ένα κυριακάτικο φόρεμα με γαλάζια λουλούδια για την περίπτωση που ο επίσκοπος περνούσε να μας χαιρετήσει, και να τραγουδά το φάντο της αόρατης αγάπης καθώς έστρωνε το τραπέζι. Η αδερφή μου πρόσεξε πως υπήρχε μία παραπάνω καρέκλα απ' ό,τι συνήθως.

«Είναι για τον Σαντιάγο Νασάο», της είπε η μητέρα μου. «Μου είπαν πως τον κάλεσες για πρωινό».

«Βγάλ' τη», είπε η αδερφή μου.

Και τότε της τα ιστόρησε. «Αλλά ήταν σαν να το ήξερε», μου είπε. «Όπως πάντα, ήταν λες και κάποιος άρχιζε να της διηγείται κάτι και πριν η ιστορία φτάσει στη μέση της εκείνη ήξερε ήδη πώς τέλειωνε». Το άσχημο μαντάτο ήταν γνωστό εκ των προτέρων στη μητέρα μου. Του Σαντιάγο Νασάο τού είχαν δώσει τ' όνομά του απ' το δικό της και επιπλέον

ήταν βαφτισιμιάς της, αλλά είχε και εξ αίματος συγγένεια με την Πούρα Βικάριο, τη μητέρα της νύφης που έστειλαν πίσω. Κι όμως, δεν είχε ακούσει καλά καλά την είδηση κι έβαζε ήδη τα παπούτσια με τα τακούνια και τη μαντίλα για την εκκλησία, που τότε χρησιμοποιούσε μονάχα για να πάει να συλλυπηθεί. Ο πατέρας μου, που τα είχε ακούσει όλα από το κρεβάτι, εμφανίστηκε με τις πιτζάμες στην τραπεζαρία και τη ρώτησε αλαφιασμένος κατά πού πήγαινε.

«Να ειδοποιήσω την κουμπάρα μου την Πλάσιδα», απάντησε. «Δεν είναι σωστό να ξέρει όλος ο κόσμος ότι θα της σκοτώσουν το παιδί κι εκείνη να είναι η μοναδική που τ' αγνοεί».

«Μας συνδέουν μαζί της οι ίδιοι δεσμοί όπως και με τους Βικάριο», είπε ο πατέρας μου.

«Πρέπει πάντα να είμαστε με το μέρος του πεθαμένου», είπε εκείνη.

Τα μικρότερα αδέρφια μου άρχισαν να βγαίνουν από τα άλλα δωμάτια. Τα πιο μικρά, που είχαν συναισθανθεί την αύρα της τραγωδίας, ξέσπασαν σε κλάματα. Η μητέρα μου δεν τους έδωσε σημασία, πρώτη φορά στη ζωή της, ούτε άλλωστε και στον άντρα της.

«Περίμενε να ντυθώ», της είπε εκείνος.

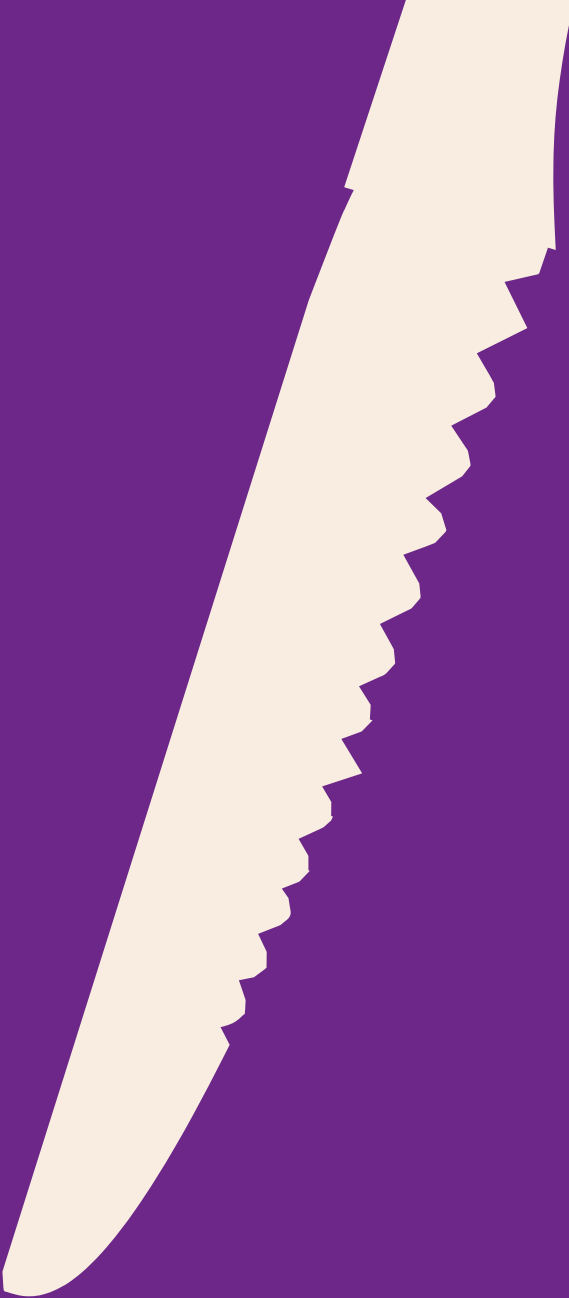
Αυτή βρισκόταν ήδη στον δρόμο. Ο αδερφός μου ο Χάιμε, που τότε δεν ήταν πάνω από επτά ετών, ήταν ο μοναδικός που είχε ντυθεί για το σχολείο.

«Συνόδεψέ την εσύ», πρόσταξε ο πατέρας μου.

Ο Χάιμε έτρεξε πίσω της δίχως να ξέρει τι συμβαίνει, ούτε κατά πού τραβούσαν, και πιάστηκε απ' το χέρι της. «Πήγαινε μιλώντας μόνη της», μου είπε ο Χάιμε. «Νταήδες», έλεγε χαμηλόφωνα, «ζώα σιχαμερά, που δεν είναι ικανά να κά-

νουν τίποτα που να μη φέρει δυστυχία». Δεν είχε καταλάβει καν ότι κρατούσε το παιδί απ' το χέρι. «Θα πρέπει να σκέφτηκαν πως είχα τρελαθεί», μου είπε. «Το μόνο που θυμάμαι είναι πως ακουγόταν από μακριά η βουή μεγάλου πλήθους, λες κι είχε ξαναρχίσει το γλέντι του γάμου, και ότι όλος ο κόσμος έτρεχε προς την πλατεία». Τάχυνε το βήμα της, με την αποφασιστικότητα που ήταν ικανή να δείξει όταν έμπαινε στη μέση ζήτημα ζωής και θανάτου, ώσπου κάποιος που έτρεχε προς την αντίθετη κατεύθυνση τη σπλαχνίστηκε βλέποντας την αλλοφροσύνη της.

«Μην κάνετε τον κόπο, Λουίσα Σαντιάγα», της φώναξε περνώντας. «Τον σκότωσαν».

Εκδόσεις ΨΥΧΟΓΙΟΣ

www.psichogios.gr

ΚΩΔ. ΜΗΧ.ΣΗΜ.: 19573